Myanmar’da Son Olaylar

Myanmar, eski adıyla Burma hükümet yetkililerinin verdiği bilgiye göre, 9 Ekim’de ülkenin kuzeybatı Bangladeş sınırında, Rohingyaların yoğun yaşadığı Rakhine (Arakan) eyaletinin Maungdaw ve Rathedaung bölgelerindeki polis merkezlerine saldırılar gerçekleştirildi. Dokuz polisin öldüğü saldırılarda, saldırganların 50 silah ve 10.000 mühimmatla kaçtığı iddia edildi. Devlet yetkililerine ve yerel kaynaklara göre, saldırılar Müslümanlar tarafından gerçekleştirildi. Bu iddialar, sosyal medyada bir grup Rohingya’nın saldırı planları ve hedefleri ile ilgili açıklamalarının yer aldığı görüntülerin yayılmasıyla daha da güçlenmiş durumda. Bu görüntülerde “dünyanın her yerindeki Rohingyalara cihat için hazırlık yapmaları ve kendilerine katılmaları” çağrısı yapıldığı belirtiliyor.[1] Fakat Arakan eyalet yetkilileri yerel halktan kişilerinin böyle bir saldırı düzenleyemeyeceğini, bu saldırıların Bangladeş tarafında organize edildiğini düşündüklerini ifade ediyorlar.[2] Kaldı ki, Rohingyaların Myanmar içinde serbest dolaşımlarının dahi mümkün olmadığı, âdeta yarı açık cezaevi koşullarını andıran bir baskı altında tutuldukları gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, yapılan bu eş zamanlı saldırılar ve kullanılan sofistike taktikler, bu saldırıların dışarıda planlandığı ve desteklendiği iddialarını güçlendiriyor. Ancak saldırıları kimin organize ettiğine ve gerçekleştirdiğine dair halen net bir açıklama yapılmış değil.[3]

Bazı yerel hükümet yetkilileri, Rohingyaların yoğun yaşadığı Arakan’daki milliyetçi gruplar ve Bangladeşli yetkililer, saldırılardan Rohingya Dayanışma Örgütü’nü (*Rohingya Solidarity Organisation-RSO*) sorumlu tutarken bu iddiaların gerçekliğine dair yeterli ve ikna edici deliller ise halen elde edilmiş değil. Üstelik genel olarak silahlı direnişin 1960’larda bitirildiği Arakan’da, bölge güvenlik analizcileri, örgütün bu tür faaliyetlerinin 1990’dan itibaren durmuş olduğunu ifade ediyor. Kesin bilgiler olmamakla birlikte grubun tekrar faaliyete geçmiş olabileceği veya benzer amaçlı farklı grupların ortaya çıkmış olabileceği yönünde de tahminler bulunuyor. Myanmar’da 1982’de diğer farklı etnik gruplarla eş zamanlı olarak kurulan RSO’nun 1990’lara kadar sadece Bangladeş ve Myanmar sınırı boyunca bazı küçük üsler dışında Myanmar içerisinde bir yapılanması olmadığı ifade ediliyor.[4]

Bunun yanında Bangladeş ve Myanmar yönetimlerinin toplumda bir “radikal İslam” algısı yaratarak kendi gerçekleştirdikleri baskınları ve haksız uygulamaları mazur göstermek ve muhalifleri bastırmak için RSO üzerinden bu tür saldırılar düzenledikleri yönünde de iddialar var.[5] “Radikal” olarak ifade edilen yapılara yönelik ciddi bir baskının ve son derece katı uygulamaların hâkim olduğu Bangladeş’te, yıllardır çok kötü şartlardaki kamplarda yaşayan Rohingya mültecilerinin ise, içinde bulundukları koşullarda herhangi bir saldırı planlayabilmeleri, yahut çok sıkı sınır kontrollerinin yapıldığı bölgede bir sınır ihlalinde bulunabilmeleri mümkün görünmüyor. Bu sebeple bu iddiaların ortaya atılması, Myanmar gibi Bangladeş’in de kendi içindeki aşırı gruplar olarak nitelediği gruplara karşı uyguladığı sert önemleri arttırmak için bahane oluşturma çabaları şeklinde de yorumlara yol açıyor.

Sonuç olarak halen RSO’nun yeniden canlanıp canlanmadığı veya yeni bir “*mujahidin*” grubunun ortaya çıkıp çıkmadığı ya da bu saldırıların aniden gelişen, sürekliliği olmayan yerel bir kalkışma olup olmadığı henüz netleşmiş değil. Bununla birlikte, saldırıların ardından bölgede önceki dönemlerdeki gibi şiddet içerikli olayların ortaya çıkması ve yayılmasından da büyük endişe duyuluyor.[6]

Myanmar’daki son saldırıları kimin düzenlediği henüz netleşmemişken bu olayların kısa ve uzun vadede bölge halkının yaşantısı üzerinde büyük olumsuz etkileri olacağına ise kesin gözüyle bakılıyor. Güvenlik güçlerinin geçmişte yerel Müslüman halka karşı sert muamelesi dikkate alındığında, hâlihazırdaki operasyonlar bölgede yine şiddetin en üst seviyeye çıkmasına neden oldu. Bangladeş’le sınır kuzeybatı bölgelerinde olayların hemen akabinde saldırganların yakalanması ve mühimmatın geri alınması için gerçekleştirilen askerî operasyonlar sonucu hâlihazırda 15.000 Rohingya evlerini terk etmek zorunda kaldı. Resmî rakamlara göre bu operasyonlarda şimdiye kadar 30 “saldırgan” öldürülürken 53 kişi gözaltına alındı. Silahları kaçırdığı iddia edilen 400 kişi ise aranıyor. [7]

Bunun yanında yerel kaynaklardan gelen bilgilere göre ise bölgedeki tablo oldukça vahim. Resmi olmayan rakamlara göre 9 Ekim’den bugüne kadar ki operasyonlarda sadece 300 civarında insan öldürüldü, Müslümanlara ait birçok ev ve iş yeri ile ibadethaneler yakıldı ve olaylar devam ediyor. Operasyonların yapıldığı köylerde insanlardan haraç toplandığı ifade edilirken, buna gücü yetemeyenlerin birinci dereceden erkek akrabaları alı konuyor. Müslüman kadınlar ise her an her türlü tacize uğramakla karşı karşıya. Bölgede küçük çaplı ve özellikle de gıda üzerine devam eden ticaret durduğu ve böylece insanların gıdaya ve de ilaca ihtiyaçlarının had safhada olduğu belirtiliyor. Rohingyaların canlarını kurtarmak adına Bangladeş’ geçişleri ise Bangladeş’in sınır kapılarını tamamen kapatmasıyla imkânsız

hale gelmiş durumda. Evlerinin ateşe verilmesi tehlikesinden korkan insanların, geceleri topluca köy ya da kasaba meydanlarında geçirdiği ifade ediliyor. [8]

Bu operasyonlar çerçevesinde Rohingyaların çoğunluğu oluşturduğu Arakan eyaleti insani yardımlara da kapanmış durumda. Böylece bölgenin insani yardım çalışmalarına kapatılmasıyla 80.000 kişiye yönelik yapılan gıda yardımları da durdurulmuş oldu.[9]

Bölgedeki gelişmeleri takip etmek isteyen uluslararası insan hakları örgütlerine, söz konusu olaylar nedeniyle bölgenin kapatıldığı söylenerek giriş izni verilmiyor.

BM'nin Myanmar temsilcisi Yanghee Lee hâlihazırda bölgede yürütülen operasyonların boyutlarını kimsenin bilememesinin oldukça korkutucu olduğunu ifade ederken hukuk dışı öldürülmelerin, rastgele tutuklamaların olduğuna dair bilgilerin kendilerine ulaştığını ifade ediyor.[10]

Yine operasyonlar ve sıkıyönetim çerçevesinde Maungdaw ve Buthidaung bölgelerinde sokağa çıkma yasağı uygulanıyor. Myanmar Ceza Prosedürü Kanunları 144. Maddesi'nce 19.00-06.00 saatleri arasında uygulanan sokağa çıkma yasağı kapsamında ayrıca beş veya daha fazla kişinin bir araya gelmesi de yasak. Maungdaw bölgesindeki 400 okul sıkıyönetim uygulaması çerçevesinde kapatıldı.[11] Müslümanların cuma namazına katılımları ise toplanmalarını engellemek adına yasaklanmış durumda. 2012 ve 2014'teki olayları körükleyen U Wirathu gibi radikal milliyetçi rahiplerin "milletin egemenliğini ve vatandaşlarını koru" çağrıları, sosyal medyada hızla yayılıyor. Bu olayların radikal Budist milliyetçi grupların şiddet içerikli eylemlerini arttırmasına ve toplumu daha da germesine, bu gerginliğin ise Müslümanların yaşadığı diğer yerlere yayılmasına dair endişeler var.

Son saldırıların vuku bulduğu Arakan eyaletinde 2014 verilerine göre 1,3 milyon civarında Müslüman Rohingya yaşarken, 1 milyon kadar Rohingya'nın da bu topraklar dışında ikamet ettiği bildiriliyor.[12] Modern dönemde Rohingyaların kaderi de bütün Hint alt kıtasının kaderini yerle bir eden tarihler olan 1947/1948 ile başlıyor. İngiliz sömürgesinin bölgeyi birçok problemle baş başa bırakarak terk etmesi ertesinde, Arakan, bağımsızlığını o yıllarda ilan eden Burma Birliği'nin bir eyaleti olarak bu birliğe dâhil oldu. Arakan'daki Müslüman liderler, Mayıs 1946'da Muhammed Ali Cinnah ile görüşerek Mayu'da bulunan Buthudaung ve Maungdaw bölgelerinin o dönem Pakistan ile beraber olan ve Doğu Pakistan olarak anılan Bangladeş tarafına ilhakını teklif ettiler. İki ay sonra da Kuzey Arakan Müslümanlar Birliği şu an Arakan eyaletinin başkenti ve şimdiki adı Sittwe olan Akyab'da kuruldu. Akyab'ın da Doğu Pakistan yani Bangladeş tarafından ilhakı teklif edilmişti. Bu dönemde Burma Birliği'nin yeni şekillendirilmiş hükümeti, bölgede ayrı bir Müslüman devlete bağımsızlık veya otonomi vermeyi ve bölgenin Doğu Pakistan tarafından ilhakını reddetti.[13] Böylece Rohingyalar 1950'lerden itibaren yoğunlaşan, Burma'dan ayrılma çabalarına başlamış oldu. "*Mujahideen Fighters*-Mücahid Savaşçılar" olarak organize olan direniş grupları Myanmar'a cihat ilan etti. Kuzey Arakan'da bu direniş gruplarının kontrolü sağlamasıyla 1949 yılı Haziran ayında, Burma hükümetinin bölgedeki idaresi Akyab'a indirgendi.[14] Bu gelişmeler sırasında Burma devleti bölgede 1948'den sonra sıkıyönetim ilan ederek silahlı gruplarla çatışmalara girişmişti. 1950-1954 arasında Burma ordusu *Mujaheeden Grubu*'na yönelik oldukça ağır operasyonlar yürüttü. Bu süreçten sonra silahlı gruplar ve liderleri teslim olmaya başladı. 1960'la birlikte Pakistan ve Burma, sınırlarındaki isyancılarla nasıl başa çıkacakları konusunda görüşme ve anlaşmalar yapmaya başlayınca direniş grupları iyice güç kaybetti.[15] 1961'e kadar diğer direniş gruplarının saldırıları hükümet güçlerince bastırıldı ve zamanla hızını iyice kaybetti.[16]

Bölgede Rohingyaların kontrolü kaybetmesinin ardından Burma hükümeti *Mujahideen Grubu*'nun bölgeye hâkim olduğu dönemlerde buraya Bangladeş'ten Müslümanların gelişinin teşvik edildiğini iddia ederek bugünlere kadar gelen bir polemiği başlattı ve bu durum Burma'daki -şimdiki adıyla Myanmar- Rohingya halkının meşruluk tartışmasının kökenini oluşturdu.[17] Buradaki halkın 1948-1971 yılları arasında Bangladeş'ten geldiğini iddia eden bu görüşün yanı sıra bazı tarihçiler daha da geriye giderek bölge nüfusunun Burma İngiliz sömürgesi altındayken buraya Bangladeş'ten gelip yerleşen Bengaller olduğunu savunuyor.[18] Bu savunu dâhilinde Burma hükümeti 29 Mart 2014 tarihinde "Rohingya" isminin kullanımını yasakladı ve yapılan nüfus sayımında Rohingyaların azınlık "Bengaliler" olarak kaydedilmesini karara bağladı.[19] Böylece ülkedeki Rohingyaların gelecek planları çerçevesinde Bangladeş'e sürülmesine de yasal zemin hazırlanmış oldu.

1990'lardan 2011'e kadar askerî cunta, Myanmar'da yürüttüğü katı milliyetçi politikalar çerçevesinde tüm diğer azınlıklarla beraber Rohingyalara karşı da ağır baskılar uyguladı. Myanmar yönetimin baskılardan kaçan çok sayıda Rohingya, başta Bangladeş olmak üzere diğer Asya ülkelerine göçe başladı. Bölgeden

kaçışlar yıllardır devam ederken Arakan Müslümanlarının maruz kaldığı zulmün boyutları son dönemde yaşanan pek çok trajik olayla dünya gündemine yansıdı.

Özellikle 2012'de Budist rahiplerin kışkırtmalarıyla meydana gelen saldırılarda 200 kişi hayatını kaybetti. Bu olaylar üzerine Müslümanların yaşadığı yerlere yönelik saldırılar daha da arttı; 125.000 Müslüman evini terk etmek zorunda kaldı ve oldukça kötü şartlar altındaki kamplara sürüldü. Temmuz 2014 ortasında bölgede yine çok şiddetli ve acı olaylar meydana geldi. Saldırılar sonrasında bölgeye uluslararası organizasyonların girişine izin verilmedi. Müslümanlar lehine haberler yayarak Myanmar'ı zor durumda bıraktıkları gerekçesiyle insani kuruluşlar bölgeden çıkartıldı ve insani yardımların bölgeye girişi engellendi.[20] Bu süreçte Myanmar'ın *de facto* lideri Aung San Suu Kyi'nin de farklı bir siyaset izlemeyeceğinin anlaşılmasıyla Rohingyalar hepten çaresiz kaldı.[21]

Rohingyaların varlık mücadelesinin trajik boyutları, son olarak denizin ortasında mahsur kalan binlerce Rohingya'nın görüntülerinin kamuoyuna yansımasıyla bir kez daha gündeme geldi. Sayıları 8.000 olarak tahmin edilen mülteciler Endonezya ve Malezya yakınlarında, açık denizde mahsur kalmıştı. Deniz yoluyla diğer Güneydoğu Asya ülkelerine iltica etmeye çalışan mülteciler, 13 Mayıs 2015'te Malezya tarafından reddedildi ve ülkeye girmeleri halinde derhal geri gönderilecekleri ilan edildi. Malezyalı yetkililer botların batması halinde bu mültecilerin kurtarılacağını, ancak mültecileri ülkeye kabul etmek istemediklerini açıkladılar. Benzer bir tepki de o güne kadar sığınmacıların kurtarılmasına dair yoğun bir çaba sarf eden Endonezya'dan geldi. Rohingyaların kaçış için deniz yoluna başvurmalarının sebebi ise Tayland'ın insan kaçakçılarını kendi ülkelerinde yakalaması ve bu yolları kapatmasıydı. Sadece 2015'in ilk üç ayında Bangladeşli ve Rohingya, toplam 25.000 mülteci, insan kaçakçılarının oldukça kötü şartlardaki botlarında yakalandı.[22]

Arakan'daki Müslüman halk bölgedeki şiddet olaylarını desteklemiyor, ancak yıllardır içinde bulundukları gayriinsani duruma sessiz kalınmasının bu olaylara kapı açtığını düşünüyor. Bununla birlikte Hint alt kıtasında *Tehreek-e Taliban Pakistan*, DAEŞ, el-Kaide gibi terör gruplarının -Rohingya Müslümanlarına sözlü destekten başka- Myanmar içerisinde hiçbir uzantılarının olmaması, ayrıca bölgenin bu grupların operasyonel önceliğinde bulunmaması da halkın şiddetten uzak çözümleri tercih etmesine bir delil olarak değerlendiriliyor.

2014'te Kriz Grubu'nun bölgede yapabildiği az sayıdaki röportajda, daha çok Myanmar dışında faaliyet gösteren direniş grubu liderleri, amaçlarının ayrılıkçılık, Budizm karşıtlığı ya da terörizm olmadığını, sadece Myanmar vatandaşları olarak toplumun diğer kesimleriyle eşit yaşam hakkına kavuşmayı ve devlet tarafından itibarlarının iadesini istediklerini söylüyorlar. Bu liderler halkın direniş örgütlerine desteğinin zayıf kaldığını da itiraf ediyor. Direniş gruplarına olan küçük çaplı desteğin tek sebebinin ise Rohingyaların sorunlarına, Myanmar ve uluslararası kamuoyu tarafından ancak bu şekilde dikkat çekileceğine inanılması olduğu belirtiliyor.[23]

Rohingyalar, yıllardır hiçbir insanın asla hayal edemeyeceği koşullarda yaşayıp, her türlü insanlık dışı muameleye maruz kalıyor. Bu insanlar dünyanın en "dezavantajlı grubu" olarak ilan edilirken, hiç kimse bu içler acısı duruma çözüm bulmak niyetinde görünmüyor. Şiddet olaylarının günbegün arttığı dünyamızda, devletler kendilerine yönelik eleştirileri iç işlerine karışmak olarak ilan ediyor. Batı âlemi dışında kalan bir problem olarak birçok devletin yıllarını ve insan potansiyelini tüketen azınlık sorunu neden bu denli yaralara sebep olacak şekilde büyütüldü? Bu soruyu cevaplamaya, giderek artan savaşların da gösterdiği gibi, hiçbir devlet ve uluslararası kurum niyetli değil. Genel olarak üçüncü dünya ülkelerinde etnik, dil ve din ayrımcılığı olarak algılanan -ya da bu şekilde dizayn edilen- modern ulus devlet düzeni, sınırları içerisindeki yaşamları yüzyıllardır devam eden bu entitelerin her birini kendinden kabul ederek millî varlığını güçlendireceği yerde Suriye'de, Irak'ta veya daha birçok ülkede olduğu gibi kendi sonunu hazırlıyor.

[1] Söz konusu görüntülerden bazılarına şu linklerden ulaşılabilir: https://www.youtube.com/watch?v=Oa8RdJv4gxc, https://www.youtube.com/watch?v=M0mc-0jdMIg

[2] http://www.irrawaddy.com/burma/two-arrested-after-attacks-on-border-guard-posts-in-arakan-state.html

[3] https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/myanmar-border-attacks-fuel-tensions-rohingya-muslim-minor

[4] https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/myanmar-border-attacks-fuel-tensions-rohingya-muslim-minor

[5] https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/myanmar-border-attacks-fuel-tensions-rohingya-muslim-minor

[6] https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/myanmar-border-attacks-fuel-tensions-rohingya-muslim-minor

[7] http://www.aljazeera.com/news/2016/10/calls-probe-attacks-rohingya-myanmar-161025063757177.html

[8] 24.10.2016 tarihinde resmi olmayan yerel kaynakların verdikleri bilgiler

[9] http://www.aljazeera.com/news/2016/10/food-aid-80000-rohingya-blocked-myanmar-161019135600701.html

[10] http://www.aljazeera.com/news/2016/10/calls-probe-attacks-rohingya-myanmar-161025063757177.html

[11] http://www.irrawaddy.com/burma/two-arrested-after-attacks-on-border-guard-posts-in-arakan-state.html

[12] https://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_people

[13] https://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_insurgency_in_Western_Myanmar

[14] https://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_insurgency_in_Western_Myanmar

[15] https://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_insurgency_in_Western_Myanmar

[16] https://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_insurgency_in_Western_Myanmar

[17] https://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_insurgency_in_Western_Myanmar

[18] https://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_people

[19] https://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_people

[20] https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/myanmar-border-attacks-fuel-tensions-rohingya-muslim-minor

[21] https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/myanmar-border-attacks-fuel-tensions-rohingya-muslim-minor

[22] https://www.theguardian.com/world/2015/may/13/malaysia-tells-thousands-of-rohingya-refugees-to-go-back-to-your-coun

[23] https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/myanmar-border-attacks-fuel-tensions-rohingya-muslim-minor